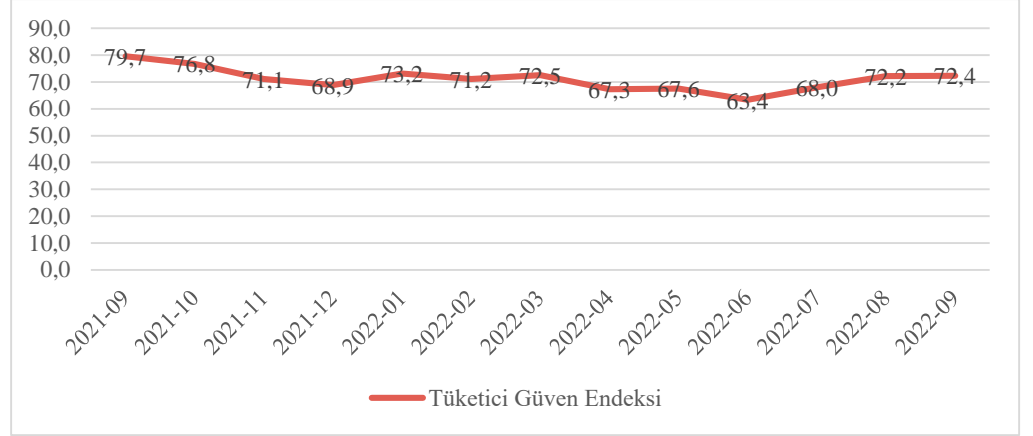

İçindekiler

Ekonomik Araştırmalar	2
<i>Tüketici Güven Endeksinde Artış Görüldü</i>	2
<i>Sanayi Üretimi %6,2 Azaldı</i>	2
<i>Temmuz Ayında İşsizlik Oranı %10,1 Seviyesinde Gerçekleşti</i>	3
<i>Temmuz Ayında Cari Açıkta Artış Kaydedildi</i>	3
<i>Reel Efektif Döviz Kuru Ağustos Ayında Geriledi</i>	4
<i>Enflasyon 24 Yılın Zirvesini Gördü</i>	5
<i>TCMB Faiz Kararı</i>	5
Kent, Yönetim ve Çevre Araştırmaları	7
<i>Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) Yürürlüğe Girdi</i>	7
<i>İstanbul En Çok Çöp Üreten 6. Şehir Oldu</i>	8
<i>Lancet Raporu: Pandemi Dünyayı Paris İklim Anlaşması Gündeminden Uzaklaştırdı</i>	9
Uluslararası Araştırmalar	11
<i>Putin, Ukrayna'nın Dört Bölgesini İlhak Ettiklerini Açıkladı ve Nükleer Tehdidi Vurguladı</i>	11
<i>İran'da Mahsa Amini Protestoları ve Uluslararası Yansımaları</i>	13
<i>İsveç ve Finlandiya'nın NATO Üyeliği Türkiye Özelinde Yeniden Gündemde</i>	15
Toplumsal ve Kültürel Araştırmalar	18
<i>Kraliçe II. Elizabeth Öldü</i>	18
<i>Kadına Karşı Şiddetin Son Örneği: Mahsa Amini Öldü!</i>	21
Bize Ulaşın	23
SAM Ekibi	24

Tüketici Güven Endeksinde Artış Görüldü

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) işbirliği ile yürütölen tüketici eğilim anketi sonuçlarından hesaplanan mevsim etkilerinden arındırılmış tüketici güven endeksi Eylül ayı verileri yayımlandı. Rapora göre Ağustos ayında 72,2 olan endeks %0,03 artış ile Eylül ayında 72,4 olarak kaydedildi.

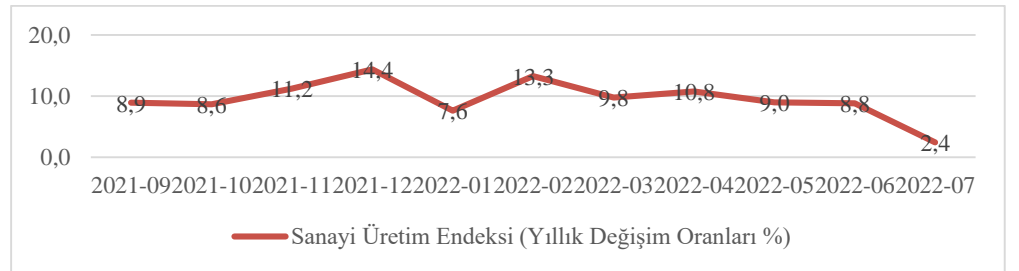

Kaynak: TÜİK

Sanayi Üretimi %6,2 Azaldı

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Temmuz ayına ait sanayi üretim verilerini yayımladı. Verilere göre sanayinin alt sektörleri incelendiğinde, 2022 yılı Temmuz ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %10,5 ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörü endeksi %6,8 azalırken imalat sanayi sektörü endeksi %4,1 artış gösterdi.

Sanayinin alt sektörleri aylık bazda incelendiğinde, 2022 yılı Temmuz ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksinde bir önceki aya göre %2,6, imalat sanayi sektörü endeksinde %6,6 ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörü endeksinde %3,1 azalış görüldü.

Kaynak: TÜİK

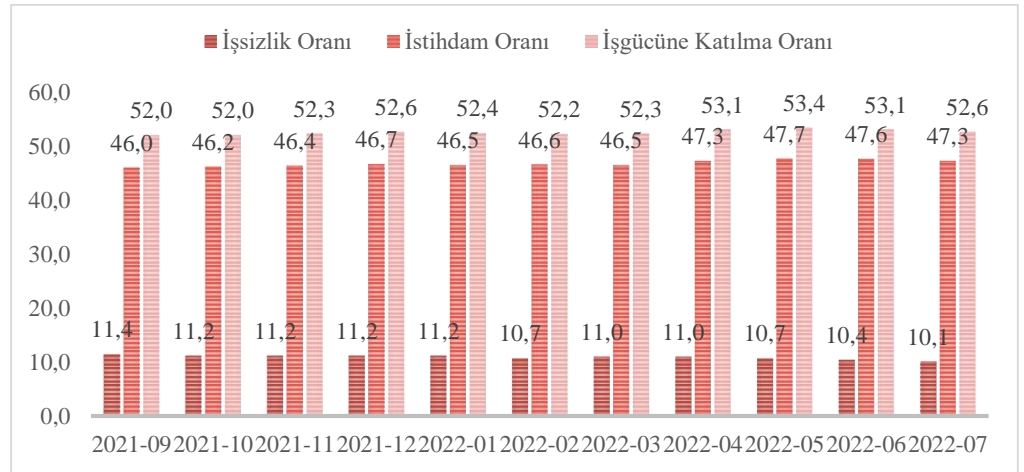
Temmuz Ayında İşsizlik Oranı %10,1 Seviyesinde Gerçekleşti

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Temmuz 2022 dönemine ilişkin işgücü istatistiklerini yayımladı. Buna göre, mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı yüzde 10,1 seviyesinde gerçekleşti.

Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre, 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerde işsiz sayısı 2022 yılı Temmuz ayında bir önceki aya göre 113 bin kişi artış göstererek 3 milyon 445 bin kişi oldu. İşsizlik oranı 0,3 puanlık azalış ile %10,1 seviyesine ulaştı. Bununla birlikte işsizlik oranı erkeklerde %8,6 iken kadınlarda %13,1 olarak gerçekleşti.

İstihdam edilenlerin sayısı 2022 yılı Temmuz ayında bir önceki aya göre 148 bin kişi azalarak 30 milyon 608 bin kişi, istihdam oranı ise 0,3 puanlık azalış ile %47,3 oldu. Bu oran erkeklerde %64,6 ve kadınlarda %30,3 olarak gerçekleşti.

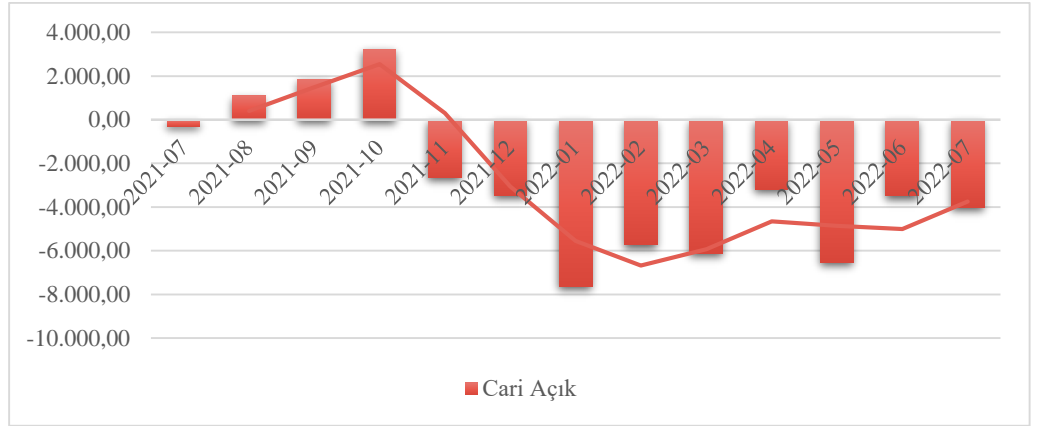
İşgücü 2022 yılı Temmuz ayında bir önceki aya göre 262 bin kişi azalarak 34 milyon 52 bin kişi oldu. İşgücüne katılma oranı ise 0,5 puanlık azalış ile %52,6 olarak kaydedildi. Bu oran erkeklerde %70,7 kadınlarda ise %34,9 oldu.

Kaynak: TÜİK

Temmuz Ayında Cari Açıkta Artış Kaydedildi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Temmuz ayına ait ödemeler dengesi istatistiklerini yayımladı. Buna göre Kasım 2021'den süregelen cari açık serisinin Temmuz ayında da devam ettiği görüldü. Geçen sene Temmuz'da 310 milyon dolar olarak gerçekleşen cari açık 2022 Temmuz'da 4,01 milyar dolar olarak kaydedildi.

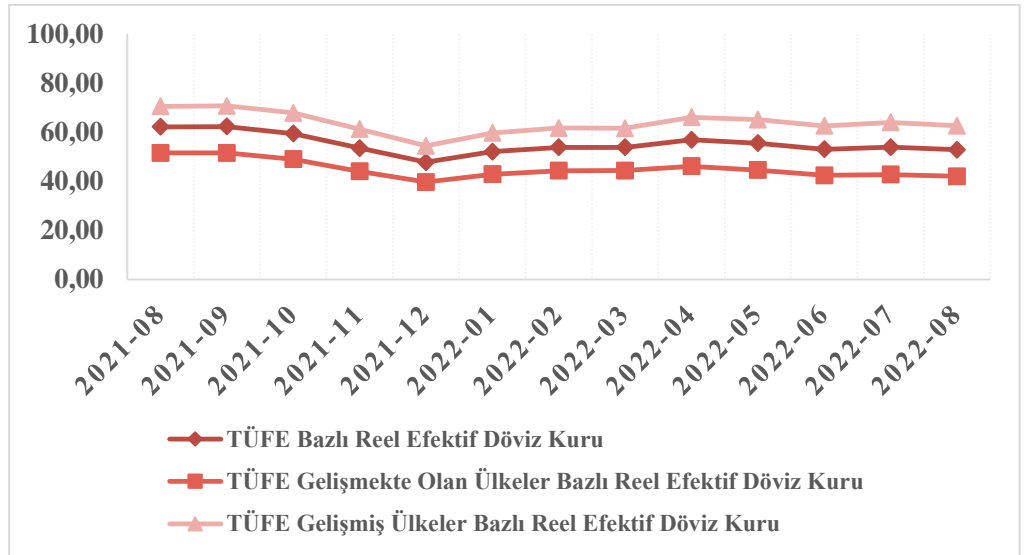

Kaynak: TCMB

Reel Efektif Döviz Kuru Ağustos Ayında Geriledi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Ağustos ayına ait reel efektif döviz kuru verilerini yayımladı. Verilere göre, Temmuz'da 53,89 düzeyinde bulunan TÜFE bazında reel efektif döviz kuru endeksi Ağustos ayına gelindiğinde bir önceki aya kıyasla 1,05 puan azalarak 52,84 düzeyine indi.

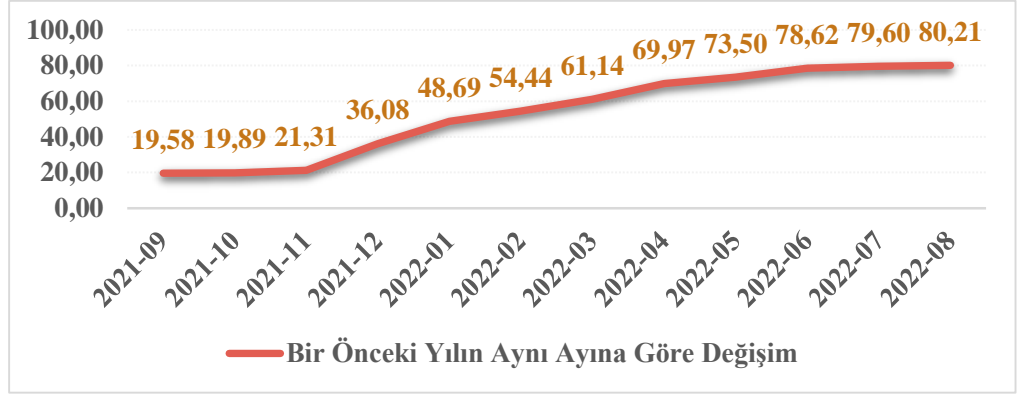
Aynı dönemde Yİ-ÜFE bazında reel efektif döviz kuru endeksi ise 1,07 puan azalarak 84,45'ten 83,38 seviyesine geriledi.

Kaynak: TCMB

Enflasyon 24 Yılın Zirvesini Gördü

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Ağustos ayına ilişkin tüketici fiyat endeksi verilerini yayımladı. Verilere göre Ağustos ayında tüketici fiyatları bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 80,21 artış gösterdi. Aylık bazda yükseliş ise yüzde 1,46 olarak kaydedildi. Böylelikle enflasyondaki artış trendi Ağustos ayında da devam etti.

Kaynak: TÜİK

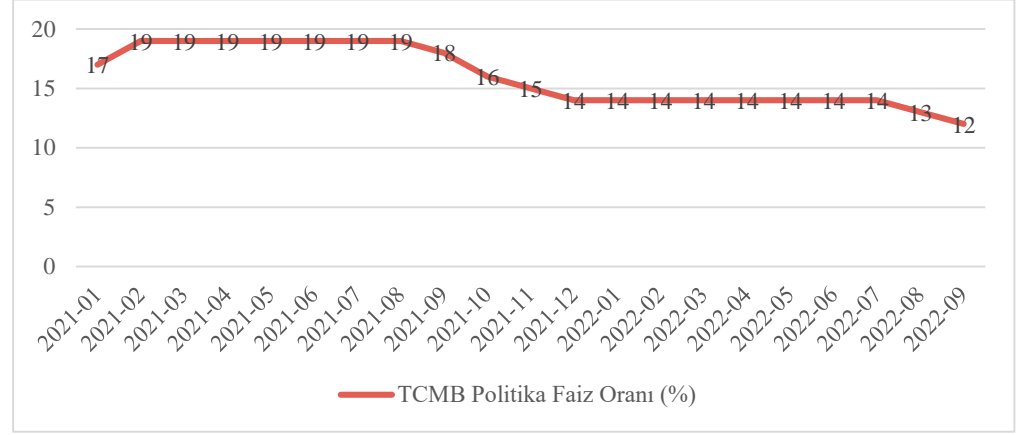
TCMB Faiz Kararı

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), 22 Eylül 2022 tarihinde yılın dokuzuncu Para Politikası Kurulu (Kurul) toplantısını gerçekleştirdi. Toplantıda Kurul, politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranının yüzde 13'den yüzde 12 seviyesine indirilmesine karar verdi.

TCMB'nin açıklamasında şu ifadeler yer aldı:

“Enflasyonda gözlenen yükselişte; jeopolitik gelişmelerin yol açtığı enerji maliyeti artışlarının gecikmeli ve dolaylı etkileri, ekonomik temellerden uzak fiyatlama oluşumlarının etkileri, küresel enerji, gıda ve tarımsal emtia fiyatlarındaki artışların oluşturduğu güçlü negatif arz şokları etkili olmaya devam etmektedir. Kurul, sürdürülebilir fiyat istikrarı ve finansal istikrarın güçlendirilmesi için atılan ve kararlılıkla uygulanan adımlar ile birlikte, küresel barış ortamının yeniden tesis edilmesiyle dezenflasyonist sürecin başlayacağını öngörmektedir. Bununla birlikte, üçüncü çeyreğe ilişkin öncü göstergeler azalan dış talebin etkisiyle iktisadi faaliyette ivme kaybının devam ettiğine işaret etmektedir. Küresel büyümeye yönelik belirsizliklerin ve jeopolitik risklerin arttığı bir dönemde sanayi üretiminde yakalanan ivmenin ve istihdamdaki artış trendinin sürdürülmesi açısından finansal koşulların destekleyici olması önem arz etmektedir. Bu çerçevede Kurul, politika faizinin 100 baz puan

düşürölmesine karar vermiş, mevcut görünüm altında güncellenen politika faiz düzeyinin yeterli olduğunu değerlendirmiştir.”

Kaynak: TCMB

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) Yürürlüğe Girdi

Türkiye Afet Müdahale Planı'nın (TAMP) yürürlüğe koyulmasına ilişkin Cumhurbaşkanı Kararı, 15 Eylül 2022 tarih ve 31954 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye'de afet ve acil durumların etkin bir şekilde yönetilmesi amacıyla, 5902 sayılı Kanun gereği AFAD'ın kurulması ile "Bütünleşik Afet Yönetim Sistemine" geçilmiştir. "Kriz Yönetimi" anlayışından "Risk Yönetimi" anlayışına geçen, afet öncesi hazırlık, planlama ve risk azaltma çalışmaları, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri, erken uyarı ve kesintisiz haberleşme projeleri ile afetin zararlarını en aza indirmeye çalışan bir afet yönetim sistemi oluşturulmuştur.

Türkiye'de yaşanan afetlerden elde edilen tecrübeler doğrultusunda afetlere etkin müdahaleyi sağlamak amacıyla 2014 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmıştır. TAMP'nın amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. TAMP, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekte, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'lar ve gerçek kişileri kapsamaktadır. TAMP ile entegre planlama yaklaşımı ve modüler yapısıyla afet sırasındaki operasyon risklerini en aza indirecek bir sistem kurgulanmıştır. TAMP'IN hedefleri şu şekilde ifade edilmektedir:

- Hayat kurtarmak,
- Kesintiye uğrayan hayatı ve faaliyetleri en kıs sürede normale döndürmek,
- Müdahale çalışmalarını hızlı ve planlı bir şekilde gerçekleştirmek,
- Halk sağlığını korumak ve sürdürmek,
- Mülkiyet, çevre ve kültürel mirası korumak,
- Ekonomik ve sosyal kayıpları azaltmak,
- İkincil afetleri önlemek ya da etkilerini azaltmak,

- Halkı bilgilendirmek ve süreçle ilgili iletişimi canlı tutmak,
- Kaynakların etkin kullanımını sağlamaktır.

Bu noktada TAMP'nın başarısının; sorumlu ve ilgili tüm paydaşlar tarafından sahiplenilmesine, ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyon içinde çalışmasına, belirlenen eylem ve hedeflerin zamanında, planın genel prensiplerine uygun şekilde gerçekleştirilmesine bağlı olduğu vurgulanmaktadır.

İstanbul En Çok Çöp Üreten 6. Şehir Oldu

Dünya Nüfus Raporu'nun açıklanan rakamlarına göre dünyanın havası en kirli şehirleri Hindistan, Çin ve Pakistan'da bulunmaktadır. "Kirlilik" sıralaması şehirlerin solunabilir hava kalitesine ve ne kadar atık ürettiğine göre belirlenmiştir. Hava kalitesi endeksi beş kritere göre ölçülmektedir: Yer seviyesindeki ozon, partikül kirliliği, karbon monoksit, kükürt dioksit ve nitrojen dioksit.

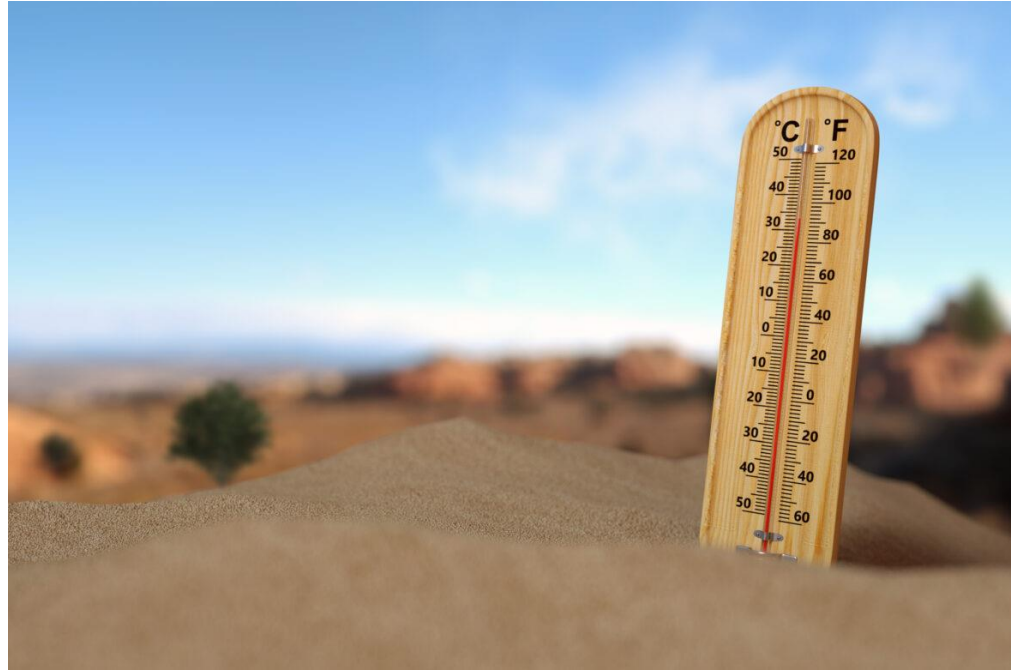
Ayrıca bir şehrin ne kadar '**çöp ürettiği**' de havanın kirli olup olmamasında kriter sayılmaktadır. Bu şekilde bakıldığında dünyanın en kirli şehri New York Şehri birinci sırada yer almaktadır. New York şehri yaklaşık 33.2 milyon ton atık üretmektedir. 19 milyona yakın nüfusa bölündüğünde bu kişi başına yaklaşık 1.7 ton atık olmaktadır. New York şehrini, Meksika'nın başkenti Mexico City ve Japonya'nın başkenti Tokyo takip etmektedir. Listede üst sıralarda olsalar da ikisi de New York'un üçte biri kadar çöp çıkarmaktadır. En çok çöp üreten 10 kenti arasında İstanbul ise 6.sırada yer almaktadır.

Lancet Raporu: Pandemi Dünyayı Paris İklim Anlaşması Gündeminden Uzaklaştırdı

Saygın tıp dünyası dergisi Lancet bünyesinde 2020 yılının ortalarında oluşturulan, 170 uzman üye ile 12 farklı görev alanında çalışan komisyon tarafından yeni pandemilere hazırlıklı olmak açısından gelecek ile ilgili önerilerini kapsayan 57 sayfalık bir rapor yayınladı.

Raporda iki yıllık süreç için yapılan tespitler arasında **Dünya Sağlık Örgütü**'nün (DSÖ) pandemi ilanı ve maske kullanımı gibi kararları almakta geç davrandığı, dünya üzerinde aşı dağıtım adaletinin sağlanamadığı, **COVAX** sisteminin işlemediği, virüsün yayılımını yavaşlatmak için hükümetler arası işbirliğinin yetersiz kaldığı, yüksek gelirli ülkelerin orta ve az gelirli ülkelere destek olmadığı, birçok ülkede halk sağlığı hizmetlerinin zayıf kaldığı ve halk sağlığı önlemlerinin erken kaldırıldığı gibi hatalar da yer alıyor. Bunların yanı sıra tüm dünyada ekonomik eşitsizliklerin derinleştiği, gelir dağılımının daha da bozulduğu tespiti yapılan raporda 2015 Aralık ayında imzalanan **Paris İklim Antlaşması** ile ilgili de uygulanması açısından ciddi endişeler var. Lancet Komisyonuna göre, *“sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ve Paris İklim Anlaşması'nın amaçlarına ulaşmak için gereken yatırımların pandemi döneminde yetersiz finanse edilmesiyle bu hedeflere ulaşmak daha ileri tarihlere kaldı.”*

Raporun pandeminin küresel iklim değişikliği ile ilgili bölümünde şu tespitlere yer veriliyor: “Dünya şu anda sanayi öncesi dönem sıcaklığından 1.2 °C daha sıcak ve 2014’ten bu yana geçen 8 yıl, kayıtların 1870’te başlamasından bu yana en sıcak sekiz yıl olmuştur.” Büyük olasılıkla 2022 yılı da bir önceki yıldan

daha sıcak olacak. Raporda 2023 için de ürkütücü bir tahmin var: “Belki de 2023 gibi erken bir tarihte meydana gelen bir sonraki El Nino olayının, dünya çapındaki sıcaklıklarda büyük bir yukarı doğru kaymaya neden olması muhtemeldir ve dünya çok yakında Paris İklim Anlaşması tarafından korkutucu sınır olarak kabul edilen 1.5°C eşliğini aşabilir.” Rapor küresel iklim değişikliğinin krize dönmesinin küresel istikrarsızlığı daha da derinleştireceğine dikkat çekerek derhal iklim ve ekosistem krizlerinin de ele alınması önerisi getiriyor. Çözüm için ise komisyonun tek ciddi önerisi AB ülkelerinin Yeşil Antlaşması’na dayanıyor.

Lancet komisyonuna göre “yeni pandemilere hazırlık ve müdahaleye odaklanma daha geniş küresel iklim değişikliği ile mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden uzaklaşmak anlamına gelmiyor.” Komisyon AB’nin Yeşil Antlaşma ile yarattığı 750 milyar Euroluk kaynağın en az %37’lik diliminin iklim değişikliği ile mücadele için kullanılmasını da öneriyor. Lancet komisyonunun dikkat çektiği diğer bir konu ise orta ve düşük gelirli ülkelerin durumu... İki yıldan fazla süren pandemi nedeniyle bu ülkeler çok daha büyük ekonomik kayıplara uğradı, zaten yüksek olan işsizlik bu ülkelerde daha da yükseldi. Bu gruptaki ülkelerin ‘ekonomik açıdan toparlanmalarının’ gelişmiş ülkelere oranla daha uzun süreceği tespiti yapan komisyon, bu ülkelerin ekonomik nedenlerle Paris İklim Antlaşması taahhütlerini yerine getiremeyeceğini belirtiyor. Yıllık olarak anlaşmaya uyum için bu ülkelerin maddi açığının 300 ile 500 milyar dolar olduğunu hesaplayan komisyonun çözüm önerisi ise açık ve uygulanabilir değil. Zaten borç yükü altında olan ve bu yükü pandemi döneminde daha da artan bu ülkelere komisyon borçlanma tahvilleri çıkartmalarını öneriyor ve uluslararası bankaları adres gösteriyor.

Uluslararası Araştırmalar

Putin, Ukrayna'nın Dört Bölgesini İlhak Ettiklerini Açıkladı ve Nükleer Tehdidi Vurguladı

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Kremlin'de yaptığı konuşmada, Ukrayna'nın Herson, Zaporijya, Donetsk ve Luhansk bölgelerinin resmen ilhakını açıkladı ve buraları Rusya Federasyonu'nun dört yeni bölgesi olarak ilan etti. Bu bölgelere Moskova'nın atadığı temsilcilerin de katıldığı imza töreninde Putin, dört bölgenin Rusya'ya katılmasını "milyonlarca insanın kararı" olarak niteledi ve kendi başlattığı savaş için Ukrayna'ya savaşı durdurma çağrısını şu şekilde yaptı:

"Kiev'deki yetkililerin ve onların Batı'daki gerçek yöneticilerinin beni duymasını ve bunları hatırlamasını istiyorum. Luhansk, Donetsk, Herson ve Zaporijya'daki halklar bizim vatandaşımız oluyor. Sonsuza dek. Kiev rejimine düşmanlıkları ve 2014'te başlattıkları savaşı sona erdirmeleri ve müzakere masasına dönmeleri çağrısında bulunuyoruz. Biz buna hazırız ama Donetsk, Luhansk, Zaporijya ve Herson'daki halkların kararını tartışmayacağız. Rusya bu insanlara ihanet etmeyecek."

Putin'in sözlerine Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, Ukrayna'nın NATO'ya hızlandırılmış üyelik için başvurduğunu açıklayarak yanıt verdi. Zelenskiy ayrıca Ukrayna'nın Rusya ile müzakerelere hazır olduğunu, ancak bunu sadece "Başka bir Rus devlet başkanıyla yapacaklarını" söyledi. Ukrayna'nın doğusu ve güneyinde Rusya'nın işgal ettiği dört bölgede yapılan tartışmalı referandumlarda büyük çoğunluk Rusya'ya katılma yönünde oy kullanmıştı. Ukrayna ve Batılı müttefikleri, bu referandumları düzmece olarak nitelemiş ve Rusya'nın ilhak kararını tanımayacaklarını açıklamıştı. Bu nedenle oylamalar uluslararası gözlemcilerin denetiminde gerçekleşmedi. Putin, dört bölgede yaşayan insanların kararlarını verdiğini belirterek, "Sonuçlar belli." dedi ve bunun en doğal hakları olduğunu söylemişti. Federal Meclis'in Rusya Federasyonu'nun dört yeni bölgesini destekleyeceğinden emin olduğunu eklemişti.

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/articles/c88pz3p23xeo>

BBC Moskova Editörü Steve Rosenberg, Putin'in konuşmasında, Batı'ya karşı hissedilir bir kinin öne çıktığını kaydetti. Rosenberg aynı konuşmadaki ikinci önemli noktanın da, Putin'in ABD'nin Japonya'ya karşı İkinci Dünya Savaşı'nda nükleer silah kullanmasıyla "emsal" oluşturduğunu söylemesi olduğunu değerlendirdi. Putin, "ABD dünyada nükleer silahları kullanarak Japonya'nın Hiroşima ve Nagasaki kentlerini yıkıma uğratan ve emsal teşkil eden tek ülke" dedi. Konuşmasında Rusya'nın geçmiş kuşaklarının bu topraklar için savaş verdiğini savunan Putin, Kiev ve Batı'daki herkesin, bu bölgelerde yaşayanların sonsuza dek Rus vatandaşı olacaklarını duymalarını istediğini, Kiev'deki yetkililerin "ortaya konan bu iradeye saygı duymaları gerektiğini" söyledi. Putin, "halka güvenli bir yaşam sunmak için" Rusya'nın topraklarını tüm gücüyle koruyacağı, yıkılan köy ve kasabaları, altyapıyı, sağlık ve eğitimi yeniden inşa edeceği sözü verdi. Rusya lideri, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından bu yana Batı'nın Rusya'ya diz çöktürmeye çalıştığı iddialarını sürekli tekrarlıyor.

ABD Başkanı Joe Biden, Ukrayna'nın dört bölgesini Rusya'nın kınadı ve bunun uluslararası hukuka aykırı olduğunu vurguladı. Konuyla ilgili açıklamasında Biden, "Rusya uluslararası hukuku ihlal ediyor, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni ayaklar altına alıyor ve diğer barışçıl uluslara saygısızlık yapıyor" dedi. Biden, ABD'nin daima Ukrayna'nın "uluslararası tanınmış sınırlarını" esas alacağını söyledi. ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken, Rusya ve Belarus ordularından ilhak kararıyla ilişkili 910 kişiye vize kısıtlaması getireceklerini açıkladı. Aynı zamanda Rusya'da birçok alanda kullanılan kritik malzemelerin ihracatının da yaptırımlar kapsamına alındığı açıklandı. Avrupa Birliği liderlerinden oluşan Avrupa Konseyi, ilhakı "kesin surette kınadığını ve reddettiğini" belirtti ve yasal bakımdan hiçbir etkisi olmayacağını söyledi. İngiltere de Moskova'nın son ilhak kararının ardından hem ABD'nin ihraç kısıtlama kararına katıldı; hem de Rusya Merkez Bankası Başkanı Elvira Nabiullin'e varlıkları dondurma ve seyahat yasağı getirdiğini açıkladı.

İran'da Mahsa Amini Protestoları ve Uluslararası Yansımaları

İran'da Mahsa Amini'nin bir ahlak polisi tarafından gözaltına alınması ve gözaltındayken hayatını kaybetmesinin ardından başlayan kitlesel protesto gösterileri ve uluslararası yansımaları günlerdir sürüyor. Mahsa Amini'nin ailesi ve görgü tanıkları, 22 yaşındaki genç kadının gözaltındayken dövüldüğü, işkenceye maruz kaldığı ve uğradığı kötü muamele sonucu öldüğünü söylerken polis bu iddiaları reddetmiş, Amini'nin karakolda kalp rahatsızlığı geçirerek hayatını kaybettiğini ileri sürmüştü.

Ülke genelinde 80'i aşkın ile yayılan protestolarda göstericiler ile polis arasında çatışmalar çıktı, başörtülerini çıkaran kadınların İrşad Devriyesi, yani kılık kıyafeti denetlemekle sorumlu ahlak polisi üzerine yürüdüğü görüntüler ile Mahsa Amini'nin ölümünü protesto eden kadınların saçlarını kestikleri ya da başörtülerini ateşe verdiklerinin görüldüğü videolar sosyal medya kanallarına ve internet erişimine getirilen kısıtlamalara karşın binlerce kez paylaşıldı. "Diktatöre ölüm", "Hamaney'e ölüm" ve Mahsa Amini'nin Kürt olmasının da etkisiyle Kürtçe "Jin, jıyan, azadi" (Kadın, hayat, özgürlük) sloganlarının sık sık atıldığı protesto gösterilerinde devlet medyasının açıkladığı rakamlara göre en az 41 kişi hayatını kaybetti. Yüzlerce kişi ise halen gözaltında. Bu, İran'da halkın kitlesel olarak sokaklara döküldüğü ilk hareketlenme değil. 2009 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimini tartışmalı bir şekilde Mahmud Ahmedinejad'ın kazandığının açıklanmasının arkasından büyük bir ayaklanma yaşanmış, yüz binlerce kişi sokaklara dökülmüş, Yeşil Hareket olarak bilinen bu gösterilerde yüzlerce kişi gözaltına alınmış, polisle girilen şiddetli çatışmalar sonucu en az 15 kişi hayatını kaybetmişti.

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/articles/c3gm46z52n2o>

Ardından 2017-2018 yıllarında dönemin cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin ekonomi politikalarını protesto etmek için bir ayaklanma dalgası başlamıştı. 2019'da benzin fiyatlarındaki yüzde 200'e varan artışlar halkı sokağa dökmüş, Uluslararası Af Örgütü protestocuların üzerine binaların çatılarından, helikopterlerin üzerinden ateş açıldığını ileri sürmüştü. Bu olaylarda binlerce kişi gözaltına alınmış, Washington Tahran'ı 1000'in üzerinde eylemciyi öldürmekle suçlamıştı. 2021'de de geniş çaplı elektrik ve su kesintileri nedeniyle bir isyan dalgası söz konusu olmuştu. Ancak şimdi yaşanan protestoların tüm bunların ötesinde bir etkisi olacağı, şimdiden İran İslam Cumhuriyeti'nin temellerini tehdit eder bir hal aldığı konusunda bir kanı hâkim.

Bu protesto gösterilerini geçmiştekilerden farklı kılan önemli bir etmen de ünlü isimlerin sokak hareketine verdikleri destek oldu. Yönetmen Asghar Farhadi uluslararası topluma protestocularla dayanışma çağrısı yaptı, oyuncu Anahita Hemmati saçlarını kazıdığı bir videoyu sosyal medyada paylaştı, aktris Katayoun Riahi televizyona çıkarak artık tesettür yasağına uymayacağını açıkladı. Daha da önemlisi önde gelen öğretmenler sendikası Kashowra ve üniversite öğrencileri “yerleşik düzeni boğmak ve sokaktaki direnişi devam ettirmek için” boykot çağrısında bulundu. Ancak henüz geniş çaplı grevler ya da ekonomik hayatın durdurulması, kepenk kapatılması gibi eylemler söz konusu değil.

İran'da ekonomi son yılların en kötü döneminden geçerken, enflasyon yüzde 50'yi aşmışken, riyal dolar karşısında sadece Eylül,2022 içinde yüzde 8 değer kaybederken, Tahran'ın nükleer programı nedeniyle ABD yaptırımları petrol satışını ve küresel mali sisteme entegrasyonu etkilerken, yolsuzluk ve nepotizm şikayetleri daha yüksek sesle dile getirilirken, işsizlik oranları alarm verirken ve

halk sosyal medya üzerinde yerleşik düzen temsilcilerinin çocuklarının şeytan addedilen ABD’de refah içinde yaşadıklarını açık seçik görürken Mahsa Amini’nin ölümünün zaten bir öfke biriktirmiş olan halkta bir fitili ateşlediği düşünülüyor.

İran’ın 83 yaşındaki dini lideri Ayetullah Ali Hamaney’in sağlık durumu hakkındaki kaygılar da ülkede belki de yakın bir gelecekte bir siyasi geçiş sürecinin başlayacağına işaret ediyor. Hamaney sonrası dönemin en güçlü adaylarından biri olan Cumhurbaşkanı Reisi’nin meşruiyetini tehlikeye atmamak adına protestolara karşı çok sertlik yanlısı bir tutum izlemeyebileceği tahminleri yapılıyor.

İsveç ve Finlandiya’nın NATO Üyeliği Türkiye Özelinde Yeniden Gündemde

TBMM’nin yeni yasama yılına başlaması, İsveç ve Finlandiya’nın onay süreçlerine ilişkin nasıl bir takvimin ortaya çıkacağı sorularını beraberinde getirdi. Türk yasalarına göre, parlamento onayı gereken uluslararası sözleşmelerin TBMM’ye ne zaman gönderilecekleri Cumhurbaşkanlığı’nın kararına bağlı. Bu da hükümete, siyasi değerlendirmesine uygun bulmadığı bir sözleşmeyi dilediği kadar tutma yetkisini veriyor. Ankara’da yapılan değerlendirmeler, özellikle İsveç’in “terörle mücadele ve suçluların iadesi” konularında yeterince adım atmadığı ve en son 26 Ağustos’ta yapılan üçlü teknik görüşmede somut bir ilerleme sağlanmadığı şeklinde. Hükümetin İsveç ve Finlandiya’nın katılımına ilişkin onay sürecini aceleye getirmemek niyetinde olduğu, gelecek haftalarda yapılacak toplantıların sonucuna göre atacağı adımı belirleyeceği öngörülüyor.

Ankara’da İsveç ve Finlandiya’nın başvurularının ayrı ayrı ele alınması ve ilk olarak daha az sorunlu olan Finlandiya’nın katılımının onaylanması düşüncesi zaman zaman gündeme getiriliyor. Ancak Finlandiya, ittifaka katılımının İsveç ile ortak proje olduğunu, dolayısıyla süreçlerin ayrılmasını istemediğini kaydediyor. İsveç’in TBMM’nin açılmasından sadece bir gün önce Türkiye’ye dönük silah ticaretindeki kısıtlamaları kaldırdığını açıklaması ise yeni hükümetin de ittifaka katılımı öncelikli bir adım olarak gördüğünü göstermesi açısından önemli bir gelişme olarak değerlendiriliyor. İsveç, 2019 sonunda Türkiye’nin Suriye’nin kuzeyinde gerçekleştirdiği Barış Pınarı Operasyonu’nu gerekçe göstererek silah satışına kısıtlama getirmişti.

İsveç ve Finlandiya’nın katılım süreçleriyle ilgili olarak Ekim ayında önemli toplantılar yapılacak. Bu toplantıların ilki, 5-6 Ekim 2022 günlerinde suçluların iadesine ilişkin teknik konuları ele alacak olan Türkiye ve İsveç adalet bakanlıkları arasında gerçekleşecek. Türkiye, İsveç’ten özellikle “terör

zanlılarının” iadesi konusunda somut adım bekliyor. Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, bu konuda her iki ülkeden de henüz somut bir adım atılmadığına dikkat çekmiş, bunun Ankara için önemini gündeme getirmişti. Ekim, 2022 içerisinde gerçekleşmesi beklenen diğer önemli toplantı ise Türkiye-Finlandiya-İsveç üst düzey yetkililerince yapılacak 2. Ortak Daimi Mekanizma görüşmesi olacak. İsveç’te yaşanan seçim süreci ve hükümet değişikliği nedeniyle bu toplantının tam tarihi henüz netleşmedi. Ancak İsveç ve Finlandiya, bu toplantının bir an önce yapılmasını istiyor. İsveç’in hükümet değişikliğine karşın NATO’ya katılım müzakerelerini sürdüren ekibi değiştirmemesi bu açıdan olumlu bir gelişme olarak değerlendiriliyor.

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgxy0rejw3o>

İsveç ve Finlandiya, ittifaka resmi başvurularını 18 Mayıs’ta yapmışlardı. Bu iki ülkenin katılım protokolleri, 30 Haziran’da toplanan NATO liderler zirvesinden sonra 5 Temmuz’da Brüksel’de imzalanmış ve katılım süreci resmen başlamıştı. 1 Ekim itibarıyla 30 NATO üyesinden 28’i İsveç ve Finlandiya’nın katılımını meclislerinde onayladılar. Sürecin tamamlanması için Türkiye ve Macaristan’ın da meclis onayını tamamlaması gerekiyor. Finlandiya ve İsveç, AB ve NATO içerisinde “başına buyruk” bir politika izleyen Cumhurbaşkanı Viktor Orban liderliğindeki Macaristan’ın yakın zamanda onay sürecini tamamlayacağı beklentisinde. Taraflar arasında yapılan son temaslarda bu konuda bir görüş birliğine varıldığı Helsinki ve Stockholm tarafından dile getiriliyor. Türkiye’nin pozisyonu ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 13 Mayıs’ta yaptığı açıklamadan bu yana değişmedi. Erdoğan, o açıklamasında, İsveç ve Finlandiya’nın başta “PKK olmak üzere terör örgütlerine ev sahipliği yaptığını” söylemiş ve bu konuda adım atmamaları

durumunda Türkiye'nin bu ülkelerin ittifaka katılımına olumlu bakmayacağını söylemişti.

NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in de girişimleriyle Türkiye, İsveç ve Finlandiya, 29 Haziran'da Madrid'de üçlü bir protokol imzalamış ve ancak bu adımla iki ülkenin ittifaka davet edilmelerinin önü açılmıştı. Üçlü protokole göre İsveç ve Finlandiya, "Türkiye karşıtı terör hareketlerine izin vermeyecekleri, terör gruplarının topraklarında faaliyet göstermeyecekleri sözünü vermiş, genel olarak terörizmle mücadelede" Ankara ile daha sıkı iş birliği yapacaklarını bildirmişlerdi. Aynı zamanda "terör zanlılarının Türkiye'ye iadesi ve silah satışında kısıtlamaları kaldıracaklarını" da kaydetmişlerdi.

Toplumsal ve Kültürel Araştırmalar

Kraliçe II. Elizabeth Öldü

Birleşik Krallık ve Milletler Topluluğu'nun en uzun hüküm sürmüş kraliçesi olan II. Elizabeth 8 Eylül 2022'de hayata gözlerini yumdu. II. Elizabeth, 1953 yılındaki taç giyme töreninde 7 ülkenin kraliçesi oldu. Kraliçe, saltanatı boyunca toplamda 32 ülkenin devlet başkanı oldu. Kraliçe'nin ölümünün ardından 73 yaşındaki oğlu Charles tahta geçerek İngiltere Kralı oldu.

Kraliçe 1952 Yılında Eşi Prens Philip İle Tahta Çıktıktan Sonra

Kaynak: <https://listelist.com/kralice-elizabeth-hayati/>

II. Elizabeth, 1953 yılındaki taç giyme töreninde 7 ülkenin kraliçesi oldu. Kraliçe, saltanatı boyunca toplamda 32 ülkenin devlet başkanı oldu. Şarku'l Avsat'ın AFP'den aktardığına göre Kraliçe 2. Elizabeth'in saltanatı sırasında Birleşik Krallık'ın dünya üzerindeki egemenliği azaldı. Ancak Kraliçe, dünyaya gözlerini yumduğunda Birleşik Krallık (İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda), Kanada, Jamaika, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya kadar çeşitli ülkelerin Milletler Topluluğu'nun (Commonwealth of Nations) başındaki isimdi. Elizabeth, 1953 yılındaki taç giyme töreninde 7 ülkenin kraliçesi oldu: Birleşik Krallık, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika, Pakistan ve Seylan (daha sonra ismi Sri Lanka oldu). Kolonizasyon faaliyetleri hızlandıkça Milletler Topluluğu'na yeni ülkeler katıldı. Elizabeth'in, Kraliçe olduğu ülkelerdeki rolü büyük ölçüde sembolikti. Kraliçe'nin yardımcısı, onun yerine görev yapabilirdi, aslında devlet başkanının görevlerini yerine getirirdi(turkish.aawsatcom).

Kraliçenin ölümü İngiliz Basınında fazlasıyla yer aldı. Ayrıca dünyanın en fazla izlenen futbol ligi olan Premier ligde maçlar ertelendi. İngiliz basınında Kraliçe'nin ölümü hizmete adanmış ömür olarak yer aldı.

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-62846209>

İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'in ölümü sonrasında neler yapılacağı en ince ayrıntısına kadar yıllar hatta on yıllar öncesinden planlandı. Devlet geleneğinde sembolik törenlere, protokol ve prosedürlere büyük önem veren ülkede kraliçenin cenaze töreni öncesinde ağırbaşlı ancak akıcı bir plan takip edilecek. Kraliçenin ölümünün ardından büyük oğlu Charles tahtın başına geçti ve tahtın devamlılığı sağlandı. Kral III. Charles ve sarayın tahtın devriyle ilgili planlardan sorumlu üst düzey yetkilileri Başbakan Liz Truss'ı "Londra Köprüsü düştü" koduyla arayarak durumu bildirdi. Ardından haber kraliçenin, 'devletin başı' olduğu ülkelere iletildi. İngiliz Basın Birliği (Press Association) tarafından haber diğer ülkelere aktarılırken gelenek olduğu üzere Buckingham Sarayı'nın demir parmaklıklarına kraliçenin ölüm ilanı asıldı.

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-62846209>

Kaynak: <https://tr.euronews.com/2022/09/10/kralice-2-elizabethin-olumu-bundan-sonra-ne-olacak>

Kadına Şiddetin Son Örneği: Mahsa Amini Öldü

İran'da 'hicap kurallarına uymadığı' gerekçesiyle gözaltına alınan 22 yaşındaki Mahsa Amini, gördüğü şiddet sonrası hayatını kaybetti. Mahsa Amini'nin ölümünün ardından İran karıştı. Olay Tahran'da 13 Eylül'de 'ahlak polisi' olarak bilinen İrşad devriyeleri tarafından gözaltına alındıktan sonra şiddet görmesi ve komaya girerek hastaneye kaldırılan Mahsa Amini'nin 16 Eylül'de yaşamını yitirmesi ülkede infiale yol açtı. Kıyafet kurallarına uymadığı gerekçesiyle gözaltına alınmasının ardından hayatını kaybetmesi üzerine ülkede protestolar başladı.

Kaynak: <https://www.haberturk.com/>

İran'da binlerce kadın saçlarını keserek durumu protesto ederken sokaklarda binlerce insan Amini'nin ölümünden polisi sorumlu görüyor. Tahran yönetimi aleyhine ve "Diktatöre ölüm", "Kız kardeşimi öldüreni ben de öldüreğim" şeklinde sloganlar atan göstericiler, caddelerden ayrılmayacaklarını söyledi (sabah.com.tr).

Kaynak: <https://www.sabah.com.tr/>

Gösterilerde ölenlerin sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte protestolarda şimdiye kadar resmi rakamlara göre en az 17 kişi hayatını kaybetti. Ancak BBC Farsça servisi ölen kişi sayısının 31'e ulaştığını bildiriyor. Öte yandan Cuma günü (23 Eylül 2022) İran'da namazın ardından polis güçlerine destek yürüyüşü de gerçekleştirildi. "Amerika'ya ölüm", "İngiltere'ye ölüm", "Teşekkürler polis" gibi sloganlar atıldı. Yaşananların dış düşmanlar tarafından organize edildiği vurgusu yapıldı. Bugün ayrıca İran ordusu tarafından polise destek verileceğini bildiren bir açıklama yayımlandı. Açıklamada kamu mülküne zarar verilmesi, toplum güvenliğinin tehlikeye atılması ve güvenlik güçlerine saldırılması kınandı. Ordunun her zaman "düşmanların komplolarına karşı İran milletinin çıkarlarını ve güvenliğini savunmaya" hazır olduğu belirtildi. "Düşmanların psikolojik ve medya operasyonlarına dikkatle yaklaşan halka" teşekkür edildi (<https://www.bbc.com/turkce/articles/cpr2p9jqyddo>).

Dünya basınında da bu olay fazlasıyla yer aldı. The New York Times'a göre Protestolar, İslam Cumhuriyeti'nin yönetimine son yıllardaki en büyük meydan okuma gösterilerinden biri gibi görünüyor. Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu için New York'ta olduğu sırada olay gerçekleşti. İnsan hakları gruplarına göre, Çarşamba günü (21 Eylül) en az yedi protestocu öldürüldü. Protestocular, "Mollalar kaybolsun", "İslam cumhuriyeti istemiyoruz" ve "Dini lidere ölüm" gibi sloganlar atarak İslam Cumhuriyeti'ne son verilmesi çağrısında bulundu. Kadınlar ayrıca, ergenlik yaşının üzerindeki tüm kadınların başörtüsü ve bol giysiler giymelerini gerektiren yasayı protesto etmek için başörtülerini yaktı

(<https://www.nytimes.com/2022/09/21/world/middleeast/iran-protests-mahsa-amini.html>).

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce>

Bize Ulaşın

- ▶ Email: sam@ktu.edu.tr
- ▶ Twitter: [@sam_ktu](https://twitter.com/sam_ktu)
- ▶ Facebook: [@ktusam2020](https://www.facebook.com/ktusam2020)
- ▶ Instagram: [@sam_ktu](https://www.instagram.com/sam_ktu)
- ▶ Youtube: [KTÜ Stratejik Arařtırma Merkezi](https://www.youtube.com/ktu_stratejik_arastirma_merkezi)
- ▶ Website: <https://www.ktu.edu.tr/sam>

YÖNETİM KURULU

Müdür

Doç. Dr. Özgür TÜFEKÇİ

Müdür Yardımcıları

Doç. Dr. Abdullah UZUN

Doç. Dr. Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Üyeler

Prof. Dr. Bünyamin ER

Doç. Dr. İsmail KÖSE

Doç. Dr. Umut ÜZAR

Dr. Öğr. Ü. Cenk BEYAZ

ÇALIŞMA GRUPLARI

Ekonomik Araştırmalar Çalışma Grubu

Koordinatör: Doç. Dr. Umut ÜZAR

Arş. Gör. Tuğçe ADIMLI
Sema ŞEKER

Toplumsal ve Kültürel Araştırmalar Çalışma Grubu

Koordinatör: Dr. Öğr. Ü. Hüseyin YADİGAROĞLU

Doç. Dr. Bayram SEVİNÇ
Dr. Öğr. Ü. Cenk BEYAZ
Arş. Gör. Dr. İlhan BİLİCİ

Kent, Yönetim ve Çevre Araştırmaları Çalışma Grubu

Koordinatör: Doç. Dr. Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Doç. Dr. Abdullah UZUN
Arş. Gör. Dr. Nisa ERDEM
Öğr. Gör. Fatma NALBANT
Arş. Gör. Tülay DEMİR
Arş. Gör. Abdülgazi YIKICI
Kübra ÖZDEMİR
Aynur YILDIRIM

Uluslararası Araştırmalar Çalışma Grubu

Koordinatör: Doç. Dr. Vahit GÜNTAY

Doç. Dr. İsmail KÖSE
Dr. Gökтуğ KIPRIZLI
Arş. Gör. Fevzi KIRBAŞOĞLU
Ceren HAKYEMEZ
Dilek KARADENİZ
Mehmet Can ALBAYRAK
Nurfer GEZER
Aleyna TEMİZ
Münevver YAVUZ